

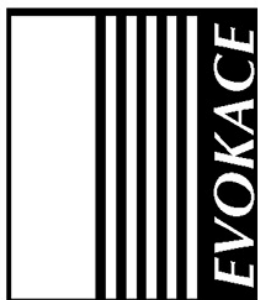
EVOKACE

Peter Wicke

RAMMSTEIN

100 stran

V O L V O X G L O B A T O R

Peter Wicke

RAMMSTEIN

100 stran

Peter Wicke

RAMMSTEIN

100 stran

Z německého originálu *Rammstein – 100
seiten*

vydaného nakladatelstvím

Philipp Reclam jun. GmbH & Co. KG

v roce 2019 přeložil Tomáš Zábranský

Redakce Patrik Linhart

Odpovědný redaktor Michal Hrubý

Foto na obálce a v příloze Karel Šanda

E-kniha Miloslav Krátký –

printondemand.cz

Vydalo nakladatelství Volvox Globator,

Bořivojova 99, Praha 3 – Žižkov,

jako 68. svazek edice Evokace,

celkově jako svou 1185. publikaci.

Vydání první

Praha 2020

Adresa knihkupectví:
Volvox Globator, Štítného 16,
Praha 3 - Žižkov

Translation © Tomáš Zábranský, 2020
Copyright © 2019 Philipp Reclam jun.
GmbH & Co. KG
Autorenfoto: © Peter Wicke

ISBN 978-80-7511-568-3

Pro Tatjanu

INTRO

Wenn ihr ohne Sünde lebt
Einander brav das Händchen gebt
Wenn ihr nicht zur Sonne schielt
Wird für euch ein Lied gespielt
Rammstein, „Ein Lied“

Když žijete bez hříchu
A spořádaně si podáváte ručičky
Když nepošilháváte po slunci
Zahrajeme vám písničku
Rammstein, „Písnička“

Je 23. července 2005. Nad arénou v Nîmes, amfiteátru postaveném v centru jihofrancouzského města podle vzoru římského Kolosea ve druhé polovině prvního století našeho letopočtu, se

setmělo. Vzduch je kvůli sluneční výhni z předešlého dne ještě stále horký a vydýchaný. Aréna je do posledního místa naplněna sedmnácti tisíci mladými lidmi v černých tričkách. Monumentální jevištní konstrukce je zakryta černou oponou a tu z každého rohu předscény ohmatává žlutavá záře dvou reflektorů. Ze země žhnou modravé sloupy světla a ve stále větší tmě vytvářejí umělá nebesa. Když oponou v pravidelných intervalech tlumeně proniká „Vypadni!“ (Hol weg!), ozývá se v publiku nadšený řev a vzhůru letí tisícovky rukou. Hluk se bortí v ohlušujícím crescendo bicích a kláves hrajících stoickou „Hol weg“ – předehtu písňě „Cesta, cesta“ (Reise, Reise), až opona konečně padá a zvuk se na světlem ze všech stran vybuchujícím jevišti přelévá do dábelsky unisono burácejících elektrických kytar. Zatímco píseň s řezavými kytarovými riffy a dunivým rytmem nabírá tempo, otevírá se brána pod

podstavcem s bicími a na jeviště vpochoduje Till Lindemann, frontman skupiny Rammstein, oběma rukama si drží hlavu a mává jí ze strany na stranu, jako by mu na krku seděla jen volně, a testosteronem nabitým hlasem se zlověstně hrčivým „R“ začíná do publika verš za veršem chrlit námořnické metaforu.

Šest zlých mužů německého rocku má na obličejích sinalé make-upy a jsou v bojovém oblečení podle svého stylu: kytarista Paul Landers je do půl těla nahý, má kožené kalhoty s padacím mostem a tyrolský klobouk; klávesista Christian „Flake“ Lorenz má na hlavě ocelovou přilbu a černě tónované sluneční brýle, sólový kytarista Richard Zven Kruspe a basový kytarista Oliver Riedel mají vojenské kožené obleky a vysoké šněrovací boty; bubeník Christoph „Doom“ Schneider je v síťovaném a kožených kalhotách a frontman Till Lindemann je v pochmurném gotickém ohozu.

V příští stovce minut se na publikum bude v nepopsatelné intenzitě valit vysoce profesionální show hudby, ohně a světla. Třebaže jsou všichni posluchači Francouzi, zpívají písně slovo za slovem spolu se zpěvákem a s doslova náboženským zanícením. Skupina, která si zřejmě nenechá ujít žádnou provokaci, se svými archaickými obrazovými stereotypy a atavistickými hudebními vzorci náramně hodí do tisíciletí starého prostředí, které kdysi sloužilo jako gladiátorská aréna.

V zahraničí je Rammstein oslavován jako dosud žádná německá kapela, a to navzdory tomu, že zpívají v němčině – tedy v řeči, vesměs pro posluchače nesrozumitelné.

Od doby, kdy jsou Rammsteini nestále k vidění a slyšení v ruské televizi a rádiu, umí náhle každý Rus trochu německy. Texty jsou jasné a emotivní a snadno k uzpívání. „Eins

– hier kommt die Sonne, zwei – hier kommt die Sonne, drei, vier, fünf, sechs ... (Jedna – vychází slunce, dva – vychází slunce, tři, čtyři, pět šest...)“ – to si zapamatuje každý.

Dnes je v Rusku znalost cizích jazyků velkým plusem a jazykové školy praskají ve švech; texty Rammsteinů jsou rychle zahrnovány do jejich osnov. Nakladatelství Elan ve své knižní řadě „Deutschlernen – leicht gemacht“ (Učíme se snadno německy)“ dokonce vydalo svazek jejich textů s názvem *Rammstein – Lieder für den Deutschunterricht* (Rammstein – písně pro hodinu němčiny). Učebnice začíná nejjednodušší písní „Rammstein – die Sonne scheint (Rammstein – slunce svítí)“ a končí komplikovanějším textem, jenž se člověk může naučit na-zpaměť: „Leg mir die Ketten an, der Schmerz ist schön wie nie, ich

gehe auf die Knie ...“ (Nasaď mi řetězy, bolest je krásná jako nikdy, klesám na kolena...).

Wladimir Kaminer,
autor bestsellerů jako *Ruské disko* či
Vojenská hudba,
ve svém blogu o Rammsteinech
v Rusku

V roce 2006 podle skupiny dokonce francouzský kosmolog Jean-Claude Merlin pojmenoval asteroid.

V Německu jsou naproti tomu považováni za kontroverzní, a to jako žádná jiná hudební skupina. Nikdy předtím nebylo žádné album první v hitparádách a zároveň na indexu. Šesté studiové album Rammstein *Liebe ist für alle da* (*Láska je tu pro všechny*) bylo v listopadu 2009 na žádost Spolkového ministerstva pro rodinu umístěno na seznam zakázaných písní ohrožujících mládež

spolkového výboru pro média (Bundesprüfstelle für jugendgefährdende Medien), protože obsah CD podle něj „ohrožuje vývoj dětí a mládeže k zodpovědné a společensky prospěšné osobnosti“. Skupina si 31. května 2010 před správním soudem v Kolíně (nad Rýnem) vynutila zrušení zákazu a mohla se tak alespoň soudně ohradit proti nařčením z šíření pornografického obsahu a z oslavování násilí škodlivého mládeži.

To jediné, čeho se musíme bát, je strach sám. Rammstein nečelí totalitní ideologii ironickým odstupem od rituálů, které imituje, ale tím, že nás přímo konfrontuje s jejich obscénní tělesností, a tak vyzdvihuje jejich působivost. Takže se nebojte a užijte si Rammsteiny.

Slovinský filosof Slavoj Žižek
o Rammsteinech;

Žižeka je jako marxistu sotva možné podezřívat ze sympatií s pravicovým myšlením.

Navzdory tomu ve vzduchu stále visí podezření, že Rammstein svou hudbou a koncerty nahrávají nacionalismu a pravičáctví. Skupina se proti tomu sice stále vehementně brání, musela se ale naučit žít s tím, že jí přilepili přívlastek „protofašistická“ a že hrčivé „R“ zpěváka Lindemanna je označováno za „typicky nacisticko-německé a bojechtivé“ (*Spiegel*). Německý týdeník *Die Zeit* roku 1997 napsal, že Till Lindemann zosobňuje „zvuk blondaté bestie: nelítostný, skřípavý, panovačný“. A *Spiegel online* v roce 2017 hlásal, že skupina zosobňuje „podhoubí Pegidy¹ a AfD“.²

Spouštěčem takových tirád bylo video k jedné z mála coververzí, které má Rammstein v repertoáru, produkované mnichovským filmovým a operním

režisérem Philipem Stolzlzem. Rammstein-skou verzi písně „Stripped“ anglické synthpopové kapely Depeche Mode doprovodil Stolzl právě tak umnou jako provokativní montáží záběrů z monumentálního filmu Leni Riefenstahlové *Přehlídka národů* (1938). Stolzlův sestřih Riefenstahlové se nedá jednoduše odbýt jako jasná pocta pravicovému radikalismu; spíše jde o choulostivé porušení tabu nepřátelství k cizincům a o tehdy ještě čerstvou vzpomínku na zapálené domy pro zahraniční uprchlíky v Rostocku.

Není nijak překvapivé, že se profesionální skeptici a horliví zastánci politické korektnosti dodnes neunavili přinejmenším varovně zdvihat ukazovák, pokud už skupině přímo nechtějí stále znovu věšet na krk Spolkový výbor pro média za ohrožování mládeže. Překvapivá není ani rychlost, s níž se na jaře 2019 nažhavila mediální mašinerie nevole, když

se objevila pětatřicetisekundová upoutávka k písni „Deutschland“, úvodnímu songu jejich bezejmenného sedmého studiového alba: v něm bylo šest muzikantů ukázáno ve videu k písni jako vězni koncentračního tábora pod šibenicí. Naproti tomu je překvapivé, že skladatel Torsten Rasch napsal na zakázku Drážďanských filharmoniků cyklus symfonických písní pod názvem *Mein Herz brennt* (*Mé srdce plane*) podle písní Rammsteinů. Ten mu v roce 2004 přinesly cenu *Klassik Echo* a přívětivý až obdivný ohlas kritiky. Překvapivé také je, že v roce 2014 Meklenburské státní divadlo ve Schwerinu předvedlo baletní představení *HardBeat* s využitím písní Rammstein v choreografii Sergeje Gordinenka.

A tak dnes skupina se svými pitoreskními excesy, skandálními porušováními tabu a všechny hranice bořícími provokacemi zůstává výzvou pro každého, kdo s ní přijde do kontaktu. Když alespoň jednou

zažijete Rammstein naživo, stěží se ubráníte fascinaci jejich estetikou přemožení;³ ta je prosazována profesionalitou v písních, ve světlech a ve scénické pyrotechnice. Inscenování je totální, masivní, pečlivě naplánované – nic není ponecháno náhodě: žádní hostující hudebníci, krátká děkovačka na konci, žádné spontánní přídavky.

Jako návštěvník či návštěvnice jejich show se samozřejmě ptáte, co tahle hudba a chmurná melancholie textů s každým vlastně provede. Odpověď je spíše děsivá; rammsteinská diktatura zvuku do sebe hladce vtáhne každého, kdo jí je vystaven. Ale možná je to právě to, co dnes potřebujeme – příležitostně se děsit sebe sama.

„Rammstein“ – debut

Obrazy z americké letecké základny v Ramsteinu (s jedním „m“!) u Kaiserslauternu, které se 28. srpna 1988 mihotaly na obrazovkách televizorů, byly strašlivé. Při srážce tří vojenských letadel italské letky letecké akrobacie Frecco Tricolori během letecké show jedno z nešťastných letadel poté, co narazilo do jiného stroje, dopadlo v jediné velké ohnivé kouli do davu diváků a zabilo na sedmdesát lidí. Přes tisícovka diváků byla těžce zraněna. Co přimělo šest muzikantů, kteří se na počátku roku 1994 sešli v jedné skupině, pojmenovat se nejdříve „Rammstein Flugschau“ (Letecká přehlídka v Rammsteinu), což bylo později

zkráceno na „Rammstein“, zůstává otevřenou otázkou. Stejně tak je tomu se špatným přepisem názvu města a s diskusí, zda má tato „chyba“ vztah k jejich hudbě, pro níž je zcela na místě asociace s parním beranidlem.⁴ Verzi, kterou razí skupina s pro ni tak typickým zlehčováním, zaznamenal doprovodný kytarista Paul Landers:

Při šňůrách (se skupinou) Feeling B jsme měli spolu se Schneiderem a Flakem už návrhy na nové jméno kapely. Měli jsme na stěně našeho LO (východoněmecký nákladák vyráběný národním podnikem Robur-Werke Zittau) napsáno: Rammstein Flugschau (Letecká přehlídka v Rammsteinu). Byli jsme tak pitomí, že jsme Rammstein napsali se dvěma M, protože jsme nevěděli, že správně se píše jen s jedním. Nejdříve jsme se tak nazvali

jen z žertu, ale to jméno na nás ulpělo jako přezdívka, kterou jsme nepovažovali za příliš dobrou. A pak už jsme se jí nedokázali zbavit. Vlastně jsme se Rammstein jmenovat nechtěli – to jméno nám přistálo samo.“

Stejnojmenná píseň, která otvírala v prvních letech jejich živé koncerty a celou katastrofu expresivně znovu evokuje, je jedinou, jejíž text napsali všichni společně. Podle svědectví bubeníka Christopa Schneidera seděli všichni u stolu v místní hospodě v Uckermarku,⁵ v němž tehdy bydlel Till Lindemann, a každý přispěl tím, co ho zrovna napadlo. Jinak zpěvák Till Lindemann vkládá texty do více či méně hotové muziky, kterou předtím složí kytaristi, klávesák a bubeník. Svou „premiéru“ zažil song „Rammstein“ 1. června 1994 v hostinci Zum Reußischen Hof v Gorkwitzu poblíž durynského města

Schleiz. Píseň byla povýšena na hymnu jejich fanoušků a od té doby nechybí na téměř žádném vystoupení skupiny.

Frivolní chuť k provokacím, která zřejmě nemá žádné hranice, je pro skupinu typická od její první hodiny. Píseň je brutální směsí otevřeného popisu krutosti ramsteinské katastrofy a voyerismu bez jakýchkoliv zábran. Fikce je přitom – tak jako velmi často – překonávána realitou: při těžkých nehodách na německých dálnicích se čumilové nesnaží pomoci zraněným, ale soupeří o to, kdo pořídí mobilním telefonem nejdrsnější záběry.

Hudebníci tehdy stáli před dilematem, zda jako bývalí punkeři z Východu zapadnou v mediálním rauši Západu, nebo zda najdou cestu, jak na sebe upozornit. Rozhodli se pro mimořádně ošklivou formu provokace, jež morální samolibost, kterou Západ projevil po převratu z roku 1989 k východoněmeckým krajanům a která se vystupňovala až

k nesnesitelnosti, třefovala na jejím nejcitlivějším místě a obracela ji zcela naruby. A pohled, který se v té hlubině naskytl – surovost, brutalita, násilí, horror, pedofilie, sodomie, incest – měl vydržet na více než jen na jedno hudební album.

Tak se to tehdy jevilo víceméně všem komentátorům.

Tak teď to máte! Nejdříve jste si podrobili a zhanobili Východ, poslali jste tam odporné investory a lidi z exportu-importu a vydali poručenským správám licenci k obchodování. Pod zpustošenou zemí ale ve svých hrobech strašili nemrtví. A nyní jsou tu, sinalí, s propadlými tvářemi, s bodavými pohledy – a berou si vaše děti!

Thomas Mießgang v týdeníku *Die Zeit*

Týdeník *Spiegel* viděl ve skupině pomstu Východu na Západu ještě v roce 2009.

Bezohlednost, s níž skupina udělala katastrofu z Ramsteinu svým vývěsním štítem, se hodila do společnosti, která tehdy dokazovala Východu, že jí není nic svaté. A tak to také bylo. Skupina nicméně sklízela navzdory všemu porušování tabu a grotesknímu přehánění hrůzy a násilí frenetický úspěch. Povinné rozhořčení v mediálních kritikách se ukázalo podporovat prodeje – kritikům i muzikantům. Album *Herzleid* (*Soužení*), jehož jedenáctou a poslední písní byl „Rammstein,“ se okamžitě umístilo v německých albových žebříčcích na devětadevadesátém místě. Na prvotinu to byl unikátní úspěch.

Rammsteiny ale tématem pro všechny učinila jejich spektakulární pódiová vystoupení, která pro ně až do své smrti v roce 2012 inscenoval v Durynsku narozený a jako oni v NDR vyrůstající světelný designér Gert Hof. Svůj debutní koncert absolvovali ještě jen před tuctem

návštěvníků v lipském klubu, prkenní a jakoby nezúčastnění – to samozřejmě také nebylo zcela bez působivosti. Když se skupina vydala na konci roku 1996 vydala s albem *Herzleid* na koncertní šňůru, bylo jejich úsilí o pyrotechnické efekty už pozoruhodné.

Při do té doby dosud největší show skupiny v berlínské Wuhlheide⁶ v roce 1998 byli dokonce i zatvrzelí heavymetaloví fandové z podívané, která se jim odvíjela před očima, doslova bez dechu. V centru jeviště, postaveného z tyčí a mřížoví, které připomínalo hrůznou futuristickou filmovou vizi Fritze Langa *Metropolis*, se pomalu otáčela obrovská vrtule prokmitávající sloupy světla, vyzařované za ní upevněnými reflektory, které osvětlovaly neonově modravé jeviště. Inscenování písně začíná z ticha se vynořující přehrou a napodobování rachotivého hřmění helikoptéry, zatímco skupina se na pódiu staví do póz. S